

ΕΚΘΕΣΗ ΑΥΤΟΨΙΑΣ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Κατά το χρονικό διάστημα 29-31.5.2007 κλιμάκιο του Συνηγόρου του Πολίτη, αποτελούμενο από τους Βασίλη Αναστασόπουλο και Μαρία Βουτσίνου, Ειδικούς Επιστήμονες στον Κύκλο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, πραγματοποίησε επίσκεψη στις Αστυνομικές Διευθύνσεις Αλεξανδρούπολης και Ορεστιάδας, στα Τμήματα Συνοριακής Φύλαξης Φερών και Σουφλίου, στο Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών στο Φυλάκιο Ορεστιάδας και στην Νομαρχία Έβρου προκειμένου να ελέγξει τις συνθήκες κράτησης των παρανόμως εισερχομένων αλλοδαπών στη χώρα και την πρόσβαση των ενδιαφερομένων στη διαδικασία ασύλου. Από τις συναντήσεις, που πραγματοποιήθηκαν, και την ενημέρωση που είχαν οι συνεργάτες του Συνηγόρου του Πολίτη με τις αστυνομικές αρχές της περιοχής και το Νομάρχη Έβρου, καθώς και τις επισκέψεις στους χώρους κράτησης των παρανόμως εισερχομένων αλλοδαπών και συζητήσεις μαζί τους, προέκυψαν οι ακόλουθες διαπιστώσεις αναφορικά με τα εξής ζητήματα:

Συνθήκες Κράτησης:

Στην περιοχή Φυλάκιο της Ορεστιάδας λειτουργεί από 02.04.2007 το νέο Κέντρο Κράτησης Αλλοδαπών, το οποίο όπως πληροφορηθήκαμε θα καλύπτει τις ανάγκες της ευρύτερης περιοχής Θράκης και Ανατολικής Μακεδονίας. Εξακολουθούν όμως να κρατούνται αλλοδαποί, οι οποίοι συλλαμβάνονται για παράνομη είσοδο στη χώρα και στα κρατητήρια των κατά τόπον αρμοδίων Τμημάτων Συνοριακής Φύλαξης (π.χ. Φερών, Σουφλίου κλπ.) μέχρι να αφεθούν ελεύθεροι είτε να μεταχθούν στο νέο Κέντρο Κράτησης. Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι, κατά την επίσκεψη του κλιμακίου μας στα Τμήματα συνοριακής φύλαξης Φερών και Σουφλίου κρατούνταν 18 και 20 άτομα αντίστοιχα.

Το Κέντρο Κράτησης στο Φυλάκιο Ορεστιάδας λειτουργεί, όπως ενημερωθήκαμε, από τις 28.04.2007 και στεγάζεται σε ένα πλήρως ανακαινισμένο κτίριο, στο οποίο υπάρχουν επτά (7) θάλαμοι χωρητικότητας 48-72 ατόμων έκαστος, με εσωτερικές τουαλέτες και ντους, τραπεζαρία, ιατρείο και αναρρωτήριο, χώρος επισκεπτηρίου, γραφεία προσωπικού και προαύλιος χώρος. Υπάρχει επίσης πρόβλεψη για δημιουργία εστιατορίου και γηπέδου μπάσκετ σε όμορο ακίνητο. Η σίτιση των κρατουμένων καλύπτεται από τη Νομαρχία Έβρου, η οποία την έχει αναθέσει με σύμβαση σε ιδιωτική εταιρεία catering, η οποία καλύπτει πρωινό, μεσημεριανό και βραδυνό γεύμα. Ο καθαρισμός του χώρου έχει επίσης ανατεθεί από τη Νομαρχία Έβρου σε συνεργείο καθαρισμού. Η φύλαξη του χώρου έχει ανατεθεί σε άνδρες του Τμήματος Συνοριακής Φύλαξης Κυπρίνου (54 συνολικά αστυνομικοί από την αστυνομική δύναμη του ανωτέρω Τμήματος εκτελούν υπηρεσία φύλαξης στο Κέντρο) σε 5 βάρδιες των 10 ατόμων ανά βάρδια.

Οι εγκαταστάσεις του νέου Κέντρου είναι κατ'αρχήν καλές εξασφαλίζοντας στους εκεί κρατούμενους τις αναγκαίες συνθήκες αξιοπρεπούς διαβίωσης. Το πρόβλημα κυρίως εντοπίζεται στο ότι οι εκεί ευρισκόμενοι αλλοδαποί, οι οποίοι κρατούνται προσωρινά συνεπεία έκδοσης σε βάρος του απόφασης διοικητικής απέλασης σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 3386/2005, είναι έγκλειστοι στους θαλάμους τους με μόνη εξαίρεση τον προαυλισμό τους για τριάντα (30) λεπτά δύο φορές την ημέρα.

Σχετικά με το ζήτημα της κράτησης των υπό διοικητική απέλαση αλλοδαπών εξαιτίας της έλλειψης ρητής νομοθετικής πρόβλεψης για την αναγνώριση και την άσκηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους κατά τη διάρκεια της διοικητικής

κράτησης ο Συνήγορος του Πολίτη έχει και στο παρελθόν προτείνει την ανάλογη εφαρμογή των διατάξεων του Σωφρονιστικού Κώδικα σχετικά και με τις συνθήκες κράτησής τους. Εννοείται, βέβαια, ότι οι αλλοδαποί αυτοί δεν πρέπει να εξομοιώνονται από άποψη μεταχείρισης με τους ποινικούς κρατούμενους, αλλά η εφαρμογή των διατάξεων του Σωφρονιστικού Κώδικα αποτελεί το *minimum* των εγγυήσεων για την εξασφάλιση και θεμελιωδών δικαιωμάτων των διοικητικών κρατούμενων και την άσκηση αυτών. Επιπλέον, λόγω του γεγονότος ότι η επιβαλλόμενη σε βάρος τους κράτηση αποτελεί διοικητικό μέτρο, και όχι ποινή στερητική της ελευθερίας, θα πρέπει τόσο οι περιορισμοί της προσωπικής ελευθερίας και κίνησης, που επιβάλλονται συνεπεία της διοικητικής κράτησης, όσο και οι συνθήκες κράτησης, να μην είναι τόσο επαχθείς και να μην εξομοιώνεται η διοικητική κράτησή τους με σωφρονιστικό εγκλεισμό.

Επίσης προβληματική είναι και η κράτηση των αλλοδαπών, σε βάρος των οποίων έχει επιβληθεί προσωρινή κράτηση και διοικητική απέλαση, αν και έχουν υποβάλει αίτημα πολιτικού ασύλου κατά τη διάρκεια της κράτησής τους. Οι αιτούντες άσυλο αλλοδαποί, όπως και οι υπόλοιποι αλλοδαποί, αν δεν αφεθούν ελεύθεροι σε εκτέλεση απόφασης διοικητικού δικαστηρίου, η οποία κάνει δεκτές αντιρρήσεις κατά της προσωρινής τους κράτησης, κρατούνται συνήθως για όσο χρόνο διαρκεί η εξέταση του αιτήματός τους χωρίς να εφοδιάζονται άμεσα με το ειδικό δελτίο αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού, παρά μόνο μετά την παρέλευση του ανώτατου χρόνου διοικητικής κράτησης (τρίμηνο).

Ανέφικτες απελάσεις – Χρόνος προσωρινής κράτησης

Από την ενημέρωση, που είχαμε τόσο από τις Αστυνομικές Διευθύνσεις Αλεξανδρούπολης και Ορεστιάδας, προκύπτει ότι ο κανόνας είναι η επιβολή διοικητικής απέλασης και κράτησης σε βάρος των παρανόμως εισερχομένων αλλοδαπών, αν δεν επιτευχθεί η *άμεση επαναπροώθησή* τους στην Τουρκία ή η, μάλλον σπάνια, επανεισδοχή τους κατ' εφαρμογή του σχετικού πρωτοκόλλου που έχει υπογραφεί μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, λόγω άρνησης των τουρκικών αρχών, οι οποίες δέχονται κατά βάση μόνο Τούρκους πολίτες.

Η απόφαση διοικητικής απέλασης συνοδεύεται συνήθως με απόφαση προσωρινής κράτησης των αλλοδαπών αυτών, η οποία έχει ήδη προηγηθεί μέχρι την έκδοση της απόφασης απέλασης. Όπως μας ενημέρωσαν οι αστυνομικές αρχές οι αλλοδαποί κρατούνται συνήθως το προβλεπόμενο τρίμηνο, αν δεν έχουν γίνει δεκτές αντιρρήσεις κατά τις κράτησής τους είτε από τον αρμόδιο Αστυνομικό Διευθυντή, είτε από το Διοικητικό Δικαστήριο, και μετά την παρέλευση του τριμήνου κράτησης εφοδιάζονται με υπηρεσιακό σημείωμα προκειμένου να αναχωρήσουν οικειοθελώς από την χώρα εντός τριάντα (30) ημερών.

Στις περιπτώσεις, όπου έχει υποβληθεί από τους αλλοδαπούς αίτημα για χορήγηση σε αυτούς πολιτικού ασύλου στη χώρα, οι αιτούντες άσυλο αλλοδαποί κρατούνται το προβλεπόμενο τρίμηνο, αν δεν εκδοθεί εντός του χρόνου αυτού απόφαση επί του αιτήματός τους (σε πρώτο και δεύτερο βαθμό), και μετά την συμπλήρωση του τριμήνου εφοδιάζονται με ειδικό δελτίο αιτήσαντος άσυλο αλλοδαπού (ροζ κάρτα).

Η συγκεκριμένη πρακτική της επιβολής διοικητικής απέλασης σε συνδυασμό με την προσωρινή κράτηση διαπιστώνεται ότι εφαρμόζεται κατ' αρχήν αδιακρίτως - πλην ελαχίστων εξαιρέσεων όπως ενημερωθήκαμε- από τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές. Ενώ στην ισχύουσα νομοθεσία τόσο η απόφαση διοικητικής απέλασης, όσο και η απόφαση προσωρινής κράτησης ανήκουν στην διακριτική ευχέρεια των

αστυνομικών αρχών για την επιβολή τους και μόνο όταν συντρέχουν στο πρόσωπο των παρανόμων αλλοδαπών συγκεκριμένες προϋποθέσεις, οι οποίες αξιολογούμενες μπορούν να αιτιολογήσουν την αναγκαιότητα της επιβολής των συγκεκριμένων διοικητικών μέτρων σε βάρος τους, διαπιστώνεται ότι οι αρμόδιες αρχές προβαίνουν στη λήψη των μέτρων αυτών θεωρώντας ότι αποτελεί δέσμια αρμοδιότητά τους.

Ιδιαίτερα προβλήματα νομιμότητας αναφορικά με την εξάντληση του ανώτατου χρονικού ορίου (τριμήνου) της διοικητικής κράτησης εντοπίζονται εξαιτίας της αδιάκριτης επιβολής διοικητικής απέλασης και κράτησης σε βάρος των αιτούντων άσυλο αλλοδαπών, για τους οποίους μέχρι την εξέταση του αιτήματος ασύλου αναστέλλεται η διοικητική απέλασή τους, καθώς και για τους αλλοδαπούς, των οποίων η κράτηση είναι ανέφικτη. Πρέπει να επισημανθεί ότι για μεν τους αιτούντες άσυλο αλλοδαπούς ο οποιοσδήποτε περιορισμός της προσωπικής τους ελευθερίας και της ελευθερίας κίνησης είναι δυνατόν να δικαιολογηθεί μόνο στο πλαίσιο διευκόλυνσης των αρμοδίων αρχών κατά την διαδικασία εξέτασης του αιτήματος -και κυρίως στην διασφάλιση της απρόσκοπτης άσκησης των δικαιωμάτων των αιτούντων- ο χρόνος κράτησης αυτών πρέπει να είναι ο απολύτως αναγκαίος, για δε τους αλλοδαπούς, των οποίων η απέλαση είναι ανέφικτη, αυτό θα πρέπει να διαπιστώνεται σε εύλογο χρόνο από τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές ώστε να αποφεύγεται η εξάντληση του ανώτατου χρονικού ορίου κράτησης.

Αναφορικά με το θέμα της προσωρινής κράτησης των υπό απέλαση αλλοδαπών πρέπει να διευκρινιστεί ότι από την κείμενη νομοθεσία προβλέπεται η δυνατότητα επιβολής του διοικητικού μέτρου αυτού μόνο στις περιπτώσεις, που ο υπό απέλαση αλλοδαπός είναι επικίνδυνος για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια προκειμένου να αποφευχθεί οποιαδήποτε διακινδύνευση μέχρι την εκτέλεση της απόφασης απέλασης και να διασφαλιστεί η εκτέλεση της απέλασης αυτής εντός του χρόνου, κατά τον οποίο είναι επιτρεπτή η κράτησή του .

Σύμφωνα με την ενημέρωση, που είχαμε από τις αστυνομικές αρχές οι επιβληθείσες απελάσεις σε βάρος των αλλοδαπών δεν εκτελούνται είτε λόγω του γεγονότος ότι αυτές είναι ανέφικτες στην χώρα καταγωγής των αλλοδαπών, είτε εξαιτίας αδυναμίας εφοδιασμού αυτών με τα απαιτούμενα ταξιδιωτικά έγγραφα από τις αρμόδιες προξενικές αρχές των χωρών καταγωγής τους.

Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η επιβολή προσωρινής κράτησης και η εξάντληση του τριμήνου από τις αστυνομικές αρχές τόσο εις βάρος των αιτούντων άσυλο αλλοδαπών, οι οποίοι νομικά χρήζουν ειδικής μεταχείρισης, όσο και εις βάρος των αλλοδαπών, των οποίων η απέλαση είναι ανέφικτη, αποτελεί πρακτική, η οποία εκτός από το γεγονός ότι είναι οριακής νομιμότητας, είναι ιδιαίτερος ανεπιεικής.

Από τη στιγμή, που διαπιστώνεται από τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές η αδυναμία απομάκρυνσης των αλλοδαπών αυτών από τη χώρα για νομικούς ή πραγματικούς λόγους, η παράταση της κράτησης τους σε συνθήκες εγκλεισμού, όπως διαπιστώθηκε, μέχρι τη συμπλήρωση των τριών (3) μηνών προκειμένου να χορηγηθεί σε αυτούς το ειδικό δελτίο αιτήσαντος ασύλου αλλοδαπού ή υπηρεσιακό σημείωμα για να αναχωρήσουν εντός συγκεκριμένης προθεσμίας από τη χώρα οικειοθελώς, δημιουργεί -εκτός των όσων ήδη επισημάνθηκαν- και πρακτικά προβλήματα στους χώρους κράτησης εξαιτίας της παραμονής μεγάλου αριθμού κρατούμενων για μεγάλο χρονικό διάστημα, με άμεσες συνέπειες και στις συνθήκες κράτησης των ανθρώπων αυτών, αλλά και δυσχεραίνει παράλληλα την εκτέλεση των λοιπών καθηκόντων των αστυνομικών αρχών επιβαρύνοντας αυτούς με την φύλαξή τους.

Ενημέρωση κρατουμένων - Πρόσβαση στην διαδικασία ασύλου

Οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές μας διαβεβαίωσαν ότι οι αλλοδαποί ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους κατά τον χρόνο της σύλληψής τους, καθώς και για το δικαίωμά τους να υποβάλλουν αίτηση για την παροχή σε αυτούς πολιτικού ασύλου στη χώρα. Ο μικρός σχετικά αριθμός αιτημάτων ασύλου στην περιοχή οφείλεται, όπως μας ενημέρωσαν, στην απροθυμία από την πλευρά των αλλοδαπών να υποβάλουν αίτημα στη χώρα μας, επειδή προορισμός των περισσότερων αλλοδαπών, που συλλαμβάνονται και κρατούνται είναι άλλες χώρες της Ε.Ε.

Από τις συνομιλίες, όμως, που είχαν οι συνεργάτες του Συνηγόρου του Πολίτη, τόσο στα κρατητήρια των Τμημάτων Συνοριακής Φύλαξης Φερόν και Σουφλίου, όσο και στο νέο Κέντρο Κράτησης στο Φυλάκιο, διαπιστώθηκε ότι στους αλλοδαπούς εκτός από ένα ενημερωτικό υπηρεσιακό σημείωμα σχετικά με τα δικαιώματά τους κατά την κράτησή τους και τα διοικητικά ή ένδικα βοηθήματα, που μπορούν να ασκήσουν κατά της απόφασης κράτησης και της επιβληθείσας σε βάρος τους απόφασης διοικητικής απέλασης, δεν έχουν κάποιου είδους έγγραφη ενημέρωση σχετικά με την διαδικασία ασύλου προκειμένου να διευκολυνθούν, όσοι αλλοδαποί ενδιαφέρονται, να υποβάλουν σχετική αίτηση και να τους παρασχεθεί διεθνής προστασία σύμφωνα τόσο με το διεθνές δίκαιο και το ευρωπαϊκό δίκαιο, όσο και με την εθνική περί ασύλου νομοθεσία. Σε συνάντηση, που είχε το κλιμάκιο και με τον Νομάρχη Έβρου, μας ενημέρωσε ότι από μέρους του υπήρξε πρωτοβουλία να τυπώσει πληροφοριακά έντυπα σχετικά με την διαδικασία ασύλου και να διανέμονται στους αλλοδαπούς στο Κέντρο Κράτησης στο Φυλάκιο, αλλά οι αστυνομικές αρχές τον ενημέρωσαν ότι θα πρέπει να υπάρξει η προηγούμενη έγκριση από το Αρχηγείο της ΕΛ.ΑΣ.

Θεωρούμε ότι στο σημείο αυτό υπάρχει ένα σοβαρό έλλειμμα ενημέρωσης, το οποίο δεν εξασφαλίζει την πρόσβαση των αλλοδαπών, οι οποίοι ενδιαφέρονται να αναγνωριστούν ως πολιτικοί πρόσφυγες στην διαδικασία ασύλου. Ένας αποτελεσματικός τρόπος αυτού, εκτός και από την προφορική ενημέρωσή τους μέσω διερμηνέων και από τις αστυνομικές αρχές κατά την σύλληψή τους και την κράτησή τους, απαραίτητη κρίνεται η ύπαρξη ενός ενημερωτικού εντύπου, το οποίο θα περιέχει τις απαραίτητες πληροφορίες για την διαδικασία ασύλου στην χώρα μας και την Ευρωπαϊκή Ένωση γενικότερα.

Μία άλλη διαπίστωση είναι ότι λόγω του τρόπου με τον οποίο οι αλλοδαποί αυτοί εισέρχονται στη χώρα (συνήθως μέσω κυκλωμάτων διακινητών, έχοντας καταβάλει σε αυτούς αρκετά σημαντικό χρηματικό ποσό) αντιμετωπίζονται από τις αστυνομικές αρχές ως οικονομικοί μετανάστες χωρίς να αξιολογούνται επαρκώς οι λόγοι, που τους ανάγκασαν να εγκαταλείψουν τις χώρες προέλευσής τους. Επίσης οι αστυνομικές αρχές θεωρούν ότι οι αλλοδαποί, οι οποίοι εισέρχονται στη χώρα γνωρίζουν εκ των προτέρων τις διαδικασίες που ισχύουν, και όποιος αλλοδαπός θελήσει να ζητήσει πολιτικό άσυλο γνωρίζει τα δικαιώματά του και θα το ζητήσει αυτοβούλως, έστω και αν δεν έχει ενημερωθεί από τις αστυνομικές αρχές. Πάντως από τις συνομιλίες με κρατούμενους προερχομένους από το Ιράκ και την Παλαιστίνη διαπιστώθηκε ότι παρά το γεγονός ότι αυτοί επικαλούνταν φόβο δίωξης στη χώρα τους ή και κίνδυνο της ζωής τους ή της σωματικής τους ακεραιότητας, δεν είχαν παραληφθεί από αυτούς αιτήματα ασύλου μέχρι τις ημερομηνίες, κατά τις οποίες πραγματοποιήθηκε η επίσκεψη του κλιμακίου του Συνηγόρου του Πολίτη.